

Endnu nogle Bemærkninger angaaende den norske
Dronning Gunhildes formeentlig opdagede Eiig,

af

J. J. A. Worsaae.

Saalænge den Videnskab, der sysselsætter sig med Undersøgelsen af den nordiske Oldtids materielle Levninger, endnu var i sin tidligste Barndom, og saalænge derfor ingen egentlig vigtige Resultater vare udgaede af Forskningen, spillede Hypoteserne naturligviis en saare betydelig Rolle. Men med disse Hypoteser gik det som sædvanligt. Det Simpelste og Rime- ligste kom ikke strax i Betragtning; man henvendte først Op- mærksomheden paa det, som meest kunde gribe Phantasten, altsaa paa det i historisk Henseende mærkværdigste, der med nogen Mulighed lod sig udfinde, og det uagtet Historiens Be- retninger om vort Nordens Oldtid ere i høj Grad ufuldstæn- dige. Det er denne Tilboielighed til at give Phantasiens Løi- len og til at skrive vidtloftige Afhandlinger om mindre betyde- lige jordsfundne Gjenstande, som ikke alene har bevirket, at Oldgrandstjerne næsten lige til vore Dage ere blevne betragtede med mistænkelige Øine; men som ogsaa, hvad værre er, har foraarsaget, at ikke faa Urigtigheder have indsnegget sig i Historien, hvilke man kun med Moie og Tidsspilde atter kan

modbevise og bortrydde. Dersom vi ville haabe, at vort Nordens ældre Historie i Tiden skal vinde større Klarhed og Fuldstændighed gennem Oldtidens Mindesmærker, da er det i Sandhed ikke for tidligt nu med Alvor og Strengbed at prøve, hvorvidt navnlig enkelte Oldtidslevninger med Grund kunne henføres til enkelte Fortællinger i de usikre historiske Efterretninger, eller ikke. At tillige en saadan Undersøgelse nødvendigvis maa foretages med dobbelt Noagtighed og Samvittighedsfuldhed, naar det gielder om at finde Bestyrkelse paa en, ifølge Sagnet begaaet, skammelig Udaad, hvorved man vilde kunne affige Fordømmelsesdommen over en i øvrigt dunkel historisk Person, er en Selvsølge.

Det var Overbeviisningen herom, som bevægede mig til i nærværende Tidsskrifts 3die Bind (S. 249—293) at opponere mod den af Dr. Professor N. M. Petersen opstillede¹⁾, men som jeg troer, ikke tilstrækkeligt begrundede Hypothese, at det i Haraldskær-Mosen 1835 opgravede qvindelige Lig skulde være den norske Dronning Gunhildes; og det er den samme Overbeviisning, som ogsaa nu opfordrer mig til, uden Forbeholdenhed, at svare paa nogle af de mod mine Tvivl og Grunde af Dr. Professoren senere fremførte Indvendinger²⁾. Da Spørgsmaalet her saaledes ikke alene gaaer ud paa et enkelt Sagn og et enkelt Fund, men tillige fornemmeligen er et Principspørgsmaal, vil neppe Nogen billigen kunne bebrejde mig, at jeg paany bringer denne Sag paa Bane. Jeg nærer ogsaa tillidsfuldt det Haab, at Ingen heri vil see en Bestræbelse fra min Side efter at yppe en blot personlig Strid med min høitagtede Modstander. Fordi jeg i dette Tilfælde ikke kan erklære mig enig med Dr. Professoren, maa jeg lige-

¹⁾ Jvfr. Annal. for nord. Oldkynd. 1836—37, p. 80—104.

²⁾ Jvfr. Annal. for nord. Oldkynd. 1842—43, p. 262—326.

fuldt erkiende, at jeg, som Enhver, der syjsjelsætter sig med Nordens ældre Historie, er ham stor Tak skyldig for hans ypperlige Skrifter i denne Retning, hvis videnskabelige Værd er ophøiet over min Roes.

I.

Paa den Tid Haraldskær-Eiget blev fundet, maatte det nødvendigvis vække saameget mere Opsigt, som man tidligere hos os ifkun sielden og svagt havde lagttaget noget Eignende. Det var da baade forklarligt og undskyldeligt, at man kunde ansee det enkelte Phænomen for en vigtig Opdagelse, der muliggen kunde staae i Forbindelse med en gammel Beretning i Historien. Men senere, efterat Opmærksomheden blev henvendt paa denne Gienstand, ere Efterretninger om flere lignende Fund indløbne. I min forrige Afhandling i dette Tidskrift har jeg omtalt adskillige af disse, og ved et heldigt Sammentræf af Omstændigheder seer jeg mig denne Gang istand til at meddele Beretning om endnu flere, som før vare ubekjendte. Jeg skylder saaledes Sandheden udtrykkelig at bemærke, at ikke alene Hr. Professor Petersen, men ogsaa Folk i Almindelighed, forhen havde Anledning til at domme endeel anderledes om Sagen, end jeg kan domme nu, da nye og vigtige Oplysninger desangaaende ere fremkomne. Af hvad Bestaaffenhed disse ere, vil bedst sees ved et kort Blik paa alle de ældgamle Eigg, som hidtil vides at være fundne i Torvemoser, baade i og udenfor Danmark.

I. I Slutningen af forrige Aarhundrede stødte nogle Torvegravere ved Landsbyen Undeleff i Søndern Amt i en Mose paa Eiget af en Mand, indhyllet i Røhuder, som dog ikke havde Form af Klæder, men sammenholdtes ved Remme i Snorehuller. Paa den ene Fod sad en Sko, dannet af et Stykke af en Røhud med Haarene paa, og bagtil sammensyret

med Skindstrimler istedetfor Traad; den fastholdtes paa Foden ved Skindremme¹⁾.

2. Lang Tid efter, omtrent for tyve Aar siden, opdagedes i den saakaldte *Roersdam*²⁾ ved Odense et uforraadnet Liig af et ungt Fruentimmer, som var iført en Dragt af raat tilberedte Dyrhuder, der, ligesom den ovennævnte Sko, vare sammensyede med Skindstrimler.

3. Om det ved Haraldskær 1835 fundne qvindelige Liig kan henvises til dette Tidsskrift, 3die Bind, S. 249—51.

4. I Følge en for mig liggende Udskrift af Greveskabet Lindenborg Virks Politieprotocol „blev der i Junii Maaaned 1841 ved at skære Torv i en Mose ved Gistrup i Store Brøndum Sogn, Høllum Herred (Nalborg Amt), fundet et Skelet af et Menneske, indsvøbt i en Ko- eller Hestehud, hvoraf Riidsiden vendte ud. Denne var forresten saa raadden, at det ikke kunde sees, om den havde været sammensyet, eller hvorledes, og baade den og Skelettet faldt formedelst Raaddenhed fra hverandre.“ I den af en Læge over Liget optagne Synsforretning hedder det bl. A., at der ved Venene, som havde en mørkebrun Farve, var henlagt nogle Stumper af en Dyrhud³⁾. Liget maatte formeentligen antages for et qvindeligt, „da alle Venene, skiondt smaa, ere fuldkomment udviklede“; men da mange for Bestemmelsen vigtige Been mangede, er dette dog noget uvist. Lægen sluttede endvidere af Venenes Styrke, at Liget ei kunde antages at have været over en Snees Aar i Mosen. Herimod bemærker imidlertid Herreds-

¹⁾ Antiquariske Annal. 2, 406—9. Annal. f. n. Tidk. 1836—37, p. 168—72.

²⁾ ibid. Formen *Roersdam*, som var anført i min Afhandling i dette Tidsskr. 3 B. p. 290, var naturligvis fremkommen ved en Trykfeil. jvfr. Annal. for 1842—43, p. 275—76, Anmærkn.

³⁾ Efter Andre's Mening skulle dog disse Stumper have været af gammelt Løi.

fogden, Hr. Justitsraad Hvasb, at denne Mening er aldeles usandsynlig, og rimeligvis fremkaldt ved det usandfærdige Sagn om, at der for et Par Decennier siden skulde være begaaet et Drab der i Eggen, og at den Dræbte skulde være indsvøbt i en Hestehud. Han antager, hvad man ikke kan andet end billige, at Liget har ligget i Mosen fra umindelig Tid.

5. Dette vinder yderligere Bekræftelse derved, at et aldeles lignende Fund, efter ovennævnte Udskrift, gjordes Naret efter (1842) eller sidste Sommer, ogsaa i Høllum Herred, Nalborg Amt, i en Mose ved Landsbyen Fræer. Nogle Fod dybt laae her et Lig, som af Bøgen skønnedes at være af et fuldvokset qvindeligt Individ, der gjennem flere Sekler havde ligget i Mosen. Det var iført en Klædning, hvoraf Levningerne ere indsendte til Museet for de nordiske Oldsager. De bestaae deels af en Snoresto, som bagtil er sammensyet med en Skindstrimmel og indvendig er foret med finere Skind, deels af Tøistumper, vævede aldeles paa samme Maade og omtrent af samme Art, som de ved Dronning Gunhildes formeentlige Lig foresundne Tøistykker.

Det er ogsaa aldeles vist, at der foruden disse fire, eller naar Haraldskær-Fundet tages med, fem Lig, endnu er fundet flere lignende her i Landet.

6. I Snøde Sogn paa Langeland traf man nemlig, i Narene atten hundrede og nogle og tredive, i en Torvemose paa et meget godt bevaret Lig, hvis Klæder vare af Dyrehud og sammensyede med Remme eller Skindstrimler.

7. Fra en fuldkommen paalidelig Kilde er det mig endvidere meddeelt, at der tæt uden for Viborg By i en Deel af den saakaldte lille Katmose, omtrent i Narene 1827—28 opgravedes et Skelet, klædt i Skind; 8. ligesom ogsaa,

at der for omtrent et Decennium siden fandtes i en Mose paa Clausholms Gods ved Aarhuus et ældgammelt qvindeligt Liig, iført en Dragt af bruunt uldent Tøi; over Liget skal der, ifølge Beretningen, have ligget Grene, men desværre er det ikke muligt nu efter saa lang Tids Forløb at erholde nærmere Oplysninger desangaaende.

Ogsaa udenfor Danmark ere lignende Liig fra Oldtiden opgravede af Torvemoser. **9.** Saaledes i Irland, i Downshire, i Baroniet Kinaleary, ved Foden af Bierget Drumkeragh, opdagedes i Marts 1780 et qvindeligt Liig, iført Klædningsstykker, tildeels vævede af Haar¹⁾. **10.** Endeligen maa det fortrinligen vække vor Opmærksomhed, at der for nogle Aar siden i Ostfriesland i en Mose blev fundet et qvindeligt Liig, som havde en højst paafaldende Overensstemmelse med Haraldskjær-Liget. Det var nemlig fastholdt til Mosebunden med ombøiede og nedstukne Egegrene, og var ifklædt en Overkjole eller Bulle af simpelt, dobbelt klyret, eller saakaldet firskaftet vævet Tøi af Uldgarn, aldeles forarbejdet paa samme Maade, som det hos os paa Liget ved Haraldskjær fundne, kun af en forskiellig Fælnhed, der er midt imellem de to Slags, finere og grovere, som fandtes ved Haraldskjær. Paa Ligets Fod var med Nemme fastbunden en net udfaaret Lædersto²⁾.

Vi have følgelig i alt Kundskab om ikke mindre end 10 Liig fra Oldtiden, som under umiskjendeligt lignende Forhold, ere fremdragne af Torvemoser. Otte, af hvilke idetmindste fire og sandsynligviis fem, vare qvindelige, ere fundne her i Landet, og de to øvrige, som begge vare qvindelige, i

¹⁾ Archæol. Brit. VII. p. 90—110.

²⁾ Jofr. Annaler f. nord. Oldkyndigh. 1842—43 p. 174.

Irland og Ostfriesland. Det maa nu være Gienstand for en noiere Undersøgelse, om Haraldskjær-Eiget blandt disse mange, i Torvemoser opdagede qvindelige Liig udmærker sig i nogen særdeles Grad og paa en saadan Maade, at det kan antages at røbe en Kvinde af høj Stand, eller med Rimelighed kan henføres til den norske Dronning Gunhildes Person.

For det Første kan bemærkes, at nysnævnte Liig fandtes nedstøvet i Mosen ved Grene; men dette Samme var ogsaa Tilfældet med det i Ostfriesland (Beretning Nr. 10), og muligvis endnu med det ved Clausholm (Beretning Nr. 8) fundne Liig. Desuden beretter allerede Tacitus udtrykkelig¹⁾, at der lagdes Grene ovenpaa de Forbrydere, der af Germanerne bleve nedstøvede i Moser. Hvad dernæst Dragten angaar, da vil det være i Læsernes Grindring, at denne bestod dels af en kort Skindkappe, som var sammensyet med Skindstrimler, dels af nogle Stykker firskafet vævet uldent Løi. Da man navnlig af det uldne Løi syntes at have sluttet, at Dragten ikke var almindelig, men endogsaa kostbar, gjorde jeg tidligere opmærksom paa, at det der fundne Løi i Oldtiden neppe havde været meget sjældent eller kostbart, da der paa Gronland i de gamle Nordboers Grave var fundet hele store Klædninger af grovere Uld, men dog af samme Vævning; og da det i øvrigt ikke kan anses som afgjort, at de for Sammenligningens Skyld paaberaabte finere Løistykker fra norske Grave, vare kostbare, fordi de bleve fundne ved Siden af kostbare Oldsager²⁾. For imidlertid nu

¹⁾ Germania, cap. XII.

²⁾ Jvfr. histor. Tidsskr. 3 B. p. 238. Hr. Prof. Petersen har heraf neppe rigtigt sluttet, at jeg selv bekræfter, at dette Slags Løi hørte ikke til Almuens almindelige Dragt; thi det var vel ikke simple Almuesfolk, der bleve begravede med kostbare Smykker i hine norske Gravhøie.²⁾ jvfr. Annal. 1842—43 p. 275. Jeg antydebe kun, hvad der fremgaaer af den fuldstændige Beretning om det norske Fund i Annal.

tydeligere at vise, at det omtvante Løi ikke ubelukkende blev baaret af Qvinder af høi Stand, og at det ikke alene var brugeligt i Norge, men at det ogsaa var dansk, og brugeligt hertillands, skal jeg tillade mig at gientage, at det i Fræer Mose i Nalborg Amt ved et Qvindelig opgravede uldne Løi (s. Beretn. No. 5) er af megen Overensstemmelse med det her omtvante. Unegtelig er det ene ved Haraldskær fundne Stykke Løi af en finere Uld og Bævning, og desuden forsynet med Fryndser; men derimod er det andet Stykke overmaade grovt. Havde det været en fornem Dame, som her var begravet, havde dog sikkert begge Stykker været af omtrent lige fin Uld. En Qvinde af ringere Stand kunde snarere have havt et Lørklæde af finere og en Kiøle af simplere Stof. Da der fremdeles ved Mose-Eiget i Ostfriesland ligelædes (Beretn. No. 10) er fundet Levninger af det samme Slags Løi, bliver Sandsynligheden for, at dette netop skulde robe en Qvinde af saa høi Stand, kun lidet. Det kan hertil føies, at man derimod paa Bagsiden af Brykksmykker, som ere opgravede af hedenske Høie i Norge, har fundet tydelige Spor af Løi, der var vævet paa en anden Maade og overmaade fint og tæt, hvilket aabenbart viser, at firskafte uldent Løi af den heromtalte Bævning ikke var det eneste eller fineste Slags vævet Løi, som i hvin Tid kiendtes i Norden. Af hvilket Skind den ved Haraldskær-Eiget foresundne korte Kappe eller Overklædning er forfærdiget, har man hidtil ikke kunnet afgjøre, da den har ligget saalænge i Mosen. Den har udvendig havt Haarene paa, og er sammensyet af flere smaa Stykker, som Kyndige mene, for at Haarene skulde falde til samme Side. Der er saaledes nok anvendt Omhu ved dens Tilskæring, men Syningen

---

1842—43 p. 146, at Løiet muligens alene har dannet en „Omvikling“ til en Trækasse, hvori forskellige Didsager vare henlagte.

er foretaget med Skindstrimler paa samme simple Maade, som Lapperne og Glimmoerne tildeels endnu sje. Omtrent saaledes ere ogsaa de ved de øvrige tiig fundne Skindstykker sammensyede. Heller ikke maa det forbigaaes med Tausked, at der ved Eiget aldeles ikke saaes nogen Levning af Sko eller Fodtøi, hvilket derimod er iagttaget ved tre af de andre Fund (Beretn. No. 1, 5 og 10). Det kunde maaskee i denne Henseende fortiene at anføres, at en af de Bønder, som vare tilstede ved Opgravningen af Eiget, har udsagt til Sognepræsten: „hvor urimeligt det forekom ham, at man vilde giøre Eiget til en Dronnings; en Dronning har fine og bløde Fødder, denne derimod havde, da jeg vaskede hende, en Fodsaalet, der vidnede om, at hun havde gaaet længe med bare Fødder“¹⁾.

Uden at ville lægge synderlig Vægt paa denne sidste Beretning, haaber jeg dog, at det ovenfor Fremstillede tilstrækkelig godtgjør, at Haraldskjær = Eigets Klædebragt ikke med gyldig Grund kan antages for at røbe en Kvinde af høj Stand, men i al Fald snarere en Kvinde af Middelstanden.

Med Hensyn til Eigets Fundsted har Dr. Prof. Petersen i sin seneste Afhandling om Dronning Gunhilde søgt at forsvare en Slutning, der gaaer ud paa Følgende: Da Mordet paa Dronningen foregik i Nærheden af Kongens Pal, kan det kun tænkes skeet paa to Steder i Danmark: ved Leire i Sjælland, eller ved Jellinge i Jylland; men da der ikke i Leire = Egnen findes nogen Mose af Navnet Gunhildsmosen, maa man søge Stedet ved Jellinge, især „da det er bekiendt, at Harald Blaatand opholdt sig meget i denne Egn, ja endog skal have anlagt Haraldskjær“²⁾. Hvis jeg lod dette uomtalt, kunde Enkelte heri muligens endnu søge et Argument for, at

¹⁾ Meddeelt af Hr. Provst Laurberg.

²⁾ Jofr. Annaler f. nord. Tidl. 1836—37 p. 102—3.

Haraldsfæter-Liget alligevel var Dronning Gunhildes. Jeg maa derfor paa ny berøre dette Spørgsmaal.

Imod Hr. Professorens Slutning indvendte jeg, at Kongerne i den Tid ikke havde nogen fast Residents, men droge omkring fra den ene Kongsgaard til den anden; saa at man neppe turde sige, at Harald Blaatands Sæde kun var at søge paa to Steder i Landet. Heller ikke kunde jeg i Harald Blaatands Historie finde det allermindste Spor til, at han jævnlig eller stadig opholdt sig i Jellinge og Leire, hvilke Steders Navnkundighed senere Historieforfattere rimeligviis oveniøbet have meget forstorret. Om Urigtigheden af denne min Mening er jeg ikke bleven overbevist ved Hr. Prof. Petersens Modgrunde. Hvad navnlig Jellinge angaaer, da savner jeg aldeles historiske Beviser for, at dette Sted nogenstunde var Hovedsædet for Harald Blaatand, eller for Jyllands eller Danmarks Konger i det Hele. Hr. Professorens kan kun finde det rimeligt, at Harald Blaatand boede i Jellinge, da „dens Kongsgaard omtales tidlig, endog i de allerældste Sagn; her fandtes baade Gorms og Thyras Grav, flere Runestene knyttede denne Egn af Jylland til Harald Blaatands Navn, og denne Gaard forekommer ogsaa senere som Kongesæde, det vil sige, som en af de Kongsgaarde, hvor Kongerne gjerne opholdt sig.“ Men i hvert Fald er det her ved ikke oplyst, at Harald Blaatand gjerne var i Jellinge, eller at han netop var der, da Mordet skulde være foregaaet. Da hvor, siger Hr. Prof., har han ellers opholdt sig? thi vel havde Kongerne den Gang ingen saadan egentlig Residents, som nu; men et Slags Piem havde de dog; paa visse Steder opholdt de sig dog gjerne, naar de ikke droge omkring i Landet; hvor tit hedder det f. Ex. ikke om en norsk Konge, at han der og der tog Vintersæde; og foresaldt der en Begivenhed, medens Kongerne droge omkring, saa bliver dette

gjerne bemærket i Kilderne: Kongen var just paa Gæstfri der eller der, da dette eller hiint forefaldt ¹⁾. Jeg maa hertil svare, at de norske Kilder om den Tids Begivenheder ikke kunne sammenlignes med vore danske. Medens der i hine findes temmelig vidtløftige og tildeels detaillerede Beskrivelser over Kongernes Reiser og hvad Mærkeligt der paa dem tildrog sig, indeholde vore danske Kilder om Harald Blaatand ikkun dunkle Sagn, der ere adspredte og desuden saa sparsomme, at vi ikke ere i Stand til med nogen Næthed at angive de Steder, hvor han helst og hyppigst opholdt sig. Men Saameget kunne vi dog sige, at Leire og Tellinge umuligen kunne anses for at have været de eneste Steder, hvor Kong Harald havde et Slags Hiem. Jeg har saaledes allerede forhen antydnet, at der, ifølge Beretningen i Toms-vikinga Saga om Klak Haralds og Knud Danaastis Reiser til Gorm, maa have været en Kongsgaard ved Liimfjorden, hvor navnlig Gorm synes stadigen at have opholdt sig ²⁾. Rigtignok vide vi ikke nu at angive i hvilken Egn Gaarden skulde have ligget, men hvor mangfoldige Kongsgaarde ere ikke sunkne i Gruus, uden at der ere Spor tilbage af dem? Det er desuden naturligt, at der ved Liimfjorden maatte være en Kongsgaard, og det en meget vigtig og betydelig. Liimfjorden var i Oldtiden saa at sige Hjertet af Jylland. Herhen søgte baade svenske og fornemmelig norske Skibe, naar de agtede at hærje eller gæste Jylland. Dronning Gunhildes Søn Harald Graafeld lagde bi ved Hals, da man fortalte ham, at Kong Harald snart vilde komme dertil, og der blev han dræbt af Guldkarald. Ogsaa var Liimfjorden Skuepladsen for mange blodige Sotkræftninger. Her samlede flere Gange den danske

¹⁾ Ann. for nordisk Oldt. 1842—43 p. 271.

²⁾ Hist. Tidsskr. 3 Bd. S. 277—8. 280.

Flaade, naar Togene glalbt Norge eller England, ikke at tale om, at Fiorden med Hensyn til Handelen var et vigtigt Punkt for de danske, og vel især de jydskke Kjøbmænd. Jeg troer derfor, at vi med Føie kunne antage, at Harald Blaatand ofte har opholdt sig paa en Kongsgaard ved Fiorden, maastee i Aalborg, der vistnok alt da var til som en ikke ringe Handelsstad. Overhovedet maae vi lægge vel Mærke til, at under Harald Blaatands Regjering have utvivlsomt flere Kjøbstæder været af saadan Betydning, at de nok kunde tiene til passende Opholdssteder for Kongen, selv i længere Tid. Saaledes Jyllands ældste og vigtigste Stad Viborg, hvor der for-
 dum var Hovedoffersted for Jylland, og hvor Kongerne valgtes; dernæst de betydelige Handelsstæder Ribe og Slesvig, i hvilken sidste Harald Blaatand eensgang nævnes at have opholdt sig. Hermed er det jo rigtigt nok ikke sagt, at han jævnlig boede der, men dette er dog i og for sig rimeligt, da Staden drev en saa vigtig og udbredt Handel, især paa Østerleden, og saaledes, som Samlingsplads for mange Mennesker, var fuld af Liv og Bevægelse. Gaae vi nu over til Nerne, da finde vi den ældgamle By Dden i Fyen, Hagæ i Kjøbing og Roeskilde i Sjælland, og endelig i Skaane Lund. Det berettes endog, at Harald Blaatand byggede en Kirke i Roeskilde, hvoraf allerede sees, at Keiseres Ansæelse var taget af, eftersom Roeskildes var taget til. Vi kunne sikkerlig ogsaa slutte, at eftersom de øvrige her nævnte Stæder havde udvidet sig, boede Kongerne ligesaa ofte i dem, som paa Kongsgaardene paa Landet. Ja Stæderne maatte endnu hyppigere blive besøgte af Kongerne, efterat Hovedkirkerne vare anlagte i dem, og Bisperne her havde faaet Sæde, hvilket for en Deel skete paa Harald Blaatands Tid. Vi tage af disse Grunde ikke i Betænkning at paastaae, at Harald Blaatand ligesaa vel kan have havt „et Slags Hiem“ i

Ålborg (eller i dens Nærhed), i Viborg, Ribe, Slesvig eller Roskilde m. v. som i Jellinge eller Leire.

Da Jomsvikinga Saga beretter, at den Mose, hvori Dronning Sunhilde skulde være nedskænket, fik Navnet „Sunhildsmose“, vilde det unegtelig være af Bigtighed i denne Undersøgelse, hvis det kunde godtgøres, at Haraldskær-Mosen enten nu eller tilforn kaldtes saaledes. Jeg har af den Marsag ladet alle vedkommende ældre og nyere Skibder undersøge, men i intet af dem er Mosen anført under nogen egen Besævnelse. Derimod have de ældste og paalideligste Mænd i Sognet og navnlig i Byen Ruhe, der ligger nærmest Mosen, udsagt, „at deene, saalangt de kunne huske tilbage i Tiden, steds har været kaldet Juthe-Mose, men aldrig anderledes, og navnlig aldrig „Sunhilds-Mose“, førend man fandt paa at gjøre Eiget til Dronning Sunhildes, da Enkelte af Spøgmaaskee saaledes nu og da nævne den.“ Dr. Professor Petersen har i sin Undersøgelse Formen Guts, Guds eller Juts-Mose; men da han har erklæret, at han ikkun fremfattede Overgangen fra Sunhildsmose til Guds-mose som mulig, fordi han ikke havde fundet, hvilken Sprogovergang der i dette Navn finder Sted, bliver Resultatet, at Mosen ikke har noget Navn, der med Visshed kan henføres til Dronning Sunhilde.

Det vil saaledes formeentlig med uomtvistelig Klarhed fremgaae heraf, at Dr. Professorens ovennævnte Slutning — at da Mordet paa Sunhilde kun kan være foregaaet paa to Steder i Danmark, enten ved Leire eller Jellinge, maa det rimeligviis være skeet ved Jellinge, eftersom der ikke ved Leire findes nogen Mose af Navnet Sunhildsmose — ingenlunde bliver fyldestgørende; selv om vi indromme den første, mindre rigtige, Deel af Slutningen. Thi jeg kan med samme Ret slutte omvendt: Mordet kan kun være skeet ved Leire eller

Jellinge; ved Jellinge findes ikke nogen Mose af Navnet Sunhildsmose, altsaa har det været ved Leire.

Vi have seet, at hverken Haraldskær-Ligets Begravelsesmaade, Klædedragt eller Findested med nogen Sandsynlighed viser hen til en Kvinde af høi Stand, eller navnlig til den norske Dronning Sunhilde. Derimod maa det være os særdeles paafaldende, at kvindelige Lig af tilsvarende Bestaffenhed saa ofte ere opgravede af Moser. Thi da den ældgamle Straf, at Forbrydere nedstøvedes i Moradser eller „sattes levende i Jorden“ (hvilken saavel omtales i den ældre Edda, og hos flere gamle Historieforfattere, som ogsaa i vore Ræmpeviser, ja selv i vore Love fra Middelalderen ¹⁾), fornemmelig siges at have været bestemt for Kvinder, er det neppe nogen dristig Formodning, at de opgravede Lig i Regelen maae have tilhørt Forbrydere. Fra denne Side tør jeg vel saaledes ogsaa antage, at min tidligere i Overensstemmelse hermed udtalte Mening om det ved Haraldskær fundne Lig har vundet meget betydeligt i Sandsynlighed; uden, at jeg derfor vil negte, at der ogsaa kunde tænkes andre Aarsager til at et saadant Lig var nedstøvet i Mosen.

III.

Den hele foregaaende Undersøgelse er naturligvis grundet paa den Forudsætning, at Beretningen om Dronning Sunhildes Drab i Danmark er overensstemmende med historisk Sandhed. Naar vi nu ikke desto mindre finde, at det paa-giældende Lig snarere har tilhørt en Forbryderke, end Dronningen, hvormeget mere maae vi da ikke styrkes i denne

¹⁾ Jofr. Hist. Tidskr. 3 B. p. 282—3.

Antagelse ved at erfare, at selv Veretningens Troværdighed er i højeste Grad tvivlsom ¹⁾.

„Det er vitteligt,“ siger Hr. Prof. Petersen, „at jeg fra først af antog Fortællingen om Gunhildes Mord for et senere Sagn, ligesom Forf. nu gjør, og derfor heller ikke saa fordommende, som de foregaaende Historiefrøvere udtalte mig om Harald Blaatands Karakter; men ved den endelige Undersøgelse fandt jeg, at Sagnet maatte have Gyldighed, og affagde da, som de andre, Fordømmelsesdommen over Kong Harald. Hvad bevægede mig nu dertil? Ikke andet end den Overvægt, jeg fandt i Kilderne, som bekræfte Sagnet. Jeg fandt, at den ældste indenlandske Kilde, Theodorik, der med Hensyn til historiske Facta ellers er langt paalideligere, end Islænderne, navnlig end Snorre, fortalte denne Begivenhed med rimelige Omstændigheder, fortalte den ligefrem uden Ytring af Lovl, som noget, der var velbekendt at være skeet; dette var mig det Afgjørende.“

Gangen i Munkens Theodoriks Fremstilling af Sagen er følgende: Kong Harald Graafeld, Gunhildes Søn, blev dræbt i Danmark af Harald, en Broder søn af Harald Gorm søn. Men Harald Graafelds Mord skete efter en Plan af Kong Harald Blaatand, som var ophidset dertil af Hagen Jarl, hvem Harald Graafeld havde tilføiet meget Ondt. Hagen Jarl fik nu Understøttelse af Kong Harald (Blaa tand) og vendte med en stærk Hær tilbage til Norge, hvor han forjog Gunhildes Søn Gudrød. Han erhvervede saaledes Herredømmet i Norge, men uden Kongenavn, da han skulde betale den danske Konge Harald Skat. Efterat dernæst baade han og Gunhilde havde brugt allehaande Rænker og

¹⁾ Herom see Tidsskr. 3 B. p. 255—71.

²⁾ Annal. f. n. Tidl. 1842—43 p. 281.

Konster imod hinanden, sendte han Bud til Kong Harald i Danmark, og bad ham sende hemmeligen et Brev til Gunhilde med Egtestabstilbud; han skulde nemlig foreskille hende, at han ikke havde Lyst til at gifte sig med en ung Kvinde. Dronningen fik da et saadant Brev fra Kong Harald, hun lod sig overlifte og drog til Danmark, hvor Kongen strax lod hende gribe og nedstænke i en Mose¹⁾.

Det er disse Omstændigheder, Hr. Professorens anseer for rimelige, men som jeg efter bedste Overbevisning ikke kan andet end erklære for aldeles urimelige. Jeg maa her fortælle gientage, hvad forhen videre er udviklet²⁾, at det er mig fuldkommen uforklarligt, hvorledes Gunhilde, som en aldrende, og som en sielden listig Kvinde skulde kunne troe, at Harald Blaatand vilde ægte hende, efterat han havde ladet hendes egen Søn myrde, og efterat han havde sat hendes Arvesønde Hagen Jarl paa Norges Throne, med Tilhidsættelse af hendes Søner, som havde retmæssig Fordring paa Thronen. — Egeoverfor Theodorik staaer ogsaa Snorre Sturlesen, der, som bekendt, lader Gunhilde efter Hagen Jarls Erobring af Norge flygte til Orknoerne og der forsvinde. Da Gunhilde netop paa Orknoerne havde en gift Datter, og da hun og hendes Søner tidligere her havde fundet Understøttelse, synes Snorres Udsagn at maatte tilskrives en høj Grad af Sandsynlighed. Det turde saaledes ogsaa være særdelesrove- ligt at tillægge Theodoriks Beretning Troværdighed, fordi han med Hensyn til historiske Facta ellers er langt paalideligere, end Islænderne, navnlig end Snorre." Vel lader det sig ikke negte, at Theodorik uden Tvivl i adskillige Tilfælde har rigtigere Beretninger, end Islænderne. Men vi maae dog ikke af den

¹⁾ Jofr. Histor. Tidsskr. 3 B. p. 259.

²⁾ Samme Steds p. 262—64.

Grund ubetinget paastaae, at han i hver enkelt Sag for-
 tiener størst Troværdighed. Som sin vigtigste Kilde anfører han
 selv Islændernes gamle Sange, og han siger gientagne Sange
 om Islænderne, at de af Alle vidste bedst Bæstet om Nors-
 ges ældre Historie ¹⁾. At ogsaa han stundom tog feil, sees
 bl. A. af hans Efterretninger om Hagen Jarl ²⁾, og desuden
 hvor let forklarligt er det ikke i det Hele, at han, som skrev
 omtrent 200 Aar efter Dronning Sunhildes Tid, kunde have
 erholdt en mindre rigtig Beretning om hendes Død? Det er
 i Sandhed altfor paafaldende, at hverken hos os Særo, eller
 de bedste islandske Kilder, vide at berette noget om Sunhildes
 Mord. At Sagnet ikke findes hos Snorre, kan imidlertid for-
 klares paa to forskellige Maader. Enten har Snorre
 kjendt Sagnet og forbigaaet det som upaalideligt,
 eller ogsaa er det aldrig kommet til hans Kundskab.
 I min første Undersøgelse anfaaer jeg det med P. G. Müller for-
 rimeligt, at den første Forklaringsmaade maatte gives Medhold;
 i det jeg nemlig anførte, at Snorre upaatvilelig havde kjendt og
 benyttet Jomsvinga-Saga, hvori den vidtloftigste Beretning
 om Mordet findes. Hr. Professorens har i denne Anledning
 foretaget en udførlig Undersøgelse om, hvorvidt det kan billiges,
 at Jomsvinga-Saga var en af Snorres Kilder, og han har

¹⁾ Langeb. Script. V, 312, 314 cap. 1. „Hunc numerum annorum
 domini, investigatum, prout diligentissime potuimus ab illis,
 quos nos vulgato nomine Islendigos vocamus, in hoc loco
 posuimus: quos constat sine ulla dubitatione præ omnibus
 aquilonaribus populis in hujusmodi semper et peritiores et
 curiosiores extitisse.“

²⁾ l. c. cap. 4 p. 316. „Occisus est autem Haraldus Grafeldr
 consilio prædicti Regis Daciæ, qui cum nutrierat, instigante
 et prodente Hacone Comite filio Sigwardi, qui cognominatus
 est Malus, quem post interfectionem Tryggva, patris Olauui,
 idem Haraldus Grafeldr, una cum matre & fratribus, multis
 malis afflixerat & ad quærendum puerulum Olauum coegerat.“

ved samme Leilighed nærmere drøftet det i øvrigt vigtige Spørgsmaal, om Snorres Værk er blevet til paa den i P. G. Müllers kritiske Undersøgelse af Snorres Kilder fremstillede Maade. Med megen Værdom og Skarpsindighed søger Dr. Professorens at godtgjøre, at Jomsvinga-Saga, især i sin nuværende Stikkelse, neppe med skielig Grund kan antages at have været en af Snorres Kilder, og i det Hele fører han paa det Bestemteste imod den Mening, at Snorre, foruden de Kilder, han selv nævner, netop skulde have excerperet og kiendt de selvsamme Skrifter, som de der ere bevarede til vor Tid. „Vi-maa heller ikke indbilde os,“ siger Dr. Prof. Petersen¹⁾, „at alt er sandt, fordi det staaer hos Snorre, thi han optog det Bedste af hvad man dengang fandt troværdigt; — heller ikke maa man forfaste som usandt, hvad der ikke findes hos Snorre, thi ikke alle Efterretninger om Norges ældre Historie vare ham tilgængelige, ja end ikke Dienvidner af Begivenhederne fortælle altid det Mærkelige, som er forefaldet paa deres Tid. Saaledes kan Gunhilde gierne være død i Danmark, uden at dette nogensinde er kommet til Snorres Kundskab. Den Forpligtelse hviler ikke paa nogen Historieskriver, at han skal vide alt.“

Der er ikke Sted til her at indlade mig paa at tale P. G. Müllers Sag, uagtet der vel i flere Punkter nok kunde være Anledning dertil. Dette vil jeg ogsaa hellere overlade til mere Kyndige. Jeg maa fornemmelig, for nærmest at holde mig til Sagen, bemærke, at om Snorre endog saa ikke egentlig har benyttet Jomsvinga Saga som Kilde, kan han dog derfor meget godt have kiendt Sagaen og undersøgt dens Indhold. Det er vistnok udenfor al Tvivl, at Snorre, foruden sine virkelige Kilder, ogsaa har havt mange Skrifter for

¹⁾ Annal. f. n. D. 1842—43 p. 319—20.

sig, til hvis Beretninger han ikke har bovet at fæste synderlig Tillid, og det er unegtelig høist usandsynligt, at en saa gammel og mærkelig Saga, som Jomsvikinga Saga, skulde have undgaaet den omhyggelige Forfatters Opmærksomhed og Samlerflid. Lad Sagaen ogsaa i Tidens Løb have modtaget mange nyere Tilføjninger, saa er det dog vist, at Sagnet om Sunhildes Mord findes i det ældste Haandskrift af Sagaen, hvilket af Rask erklæres for et af de ældste islandiske Haandskrifter, vi besidde¹⁾, men som dog vel kun maa henføres til første Halvdeel af det trettende Aarhundrede, i hvilken Periode netop Snorres Skribentvirksomhed falder. Under alle Omstændigheder har saaledes Sagnet været kiendt paa Island omtrent paa Snorres Tid. Desuden fandt jeg i min tidligere Undersøgelse, at Snorres Beretning om Sunhildes Flugt var rimeligere, end Sagnet om hendes Mord, ikke saameget fordi han havde kiendt og forkastet det sidstnævnte Sagn, som især fordi hans Beretning i og for sig var langt sandsynligere. Da altsaa Spørgsmaalet, om Snorre har kiendt Sagnet eller ikke, er af mere underordnet Betydning, anseer jeg det unødvendigt yderligere at udvikle den Mening, at Snorre skulde have kiendt Sagnet, og det saameget mere, som jeg ikke skionner, at den modsatte Anskuelse paa nogen Maade kan hævde Sagnet Troværdighed imod Snorres Beretning.

Har nemlig Snorre ikke kiendt Sagnet, da er detaa benbart, at dette heller ikke har været anført i hans Kilder. Nu vilde vi, at Snorre samlede de bedste Digte og Sagaer, han kunde overkomme paa Island; og efter dem skrev han sin Historie eller lod affrive ved Andre hvad han havde fundet, hvilket alt han forenede i een Bog. Blandt sine Kilder nævner Snorre selv f. Ex. Præsten Ase Frode, om hvem han

¹⁾ Jofr. Fornmannasögur 11 D. Fortalen S. 5.

i Fortalen til sin Heimskringla beretter Følgende: Hans Sagn tykkes mange forstandige Mænd at være de allermærkeligste, thi han var en viis Mand og saa gammel, at han var født næste Aar efter Harald Sigurdsons Fald. Han skrev, som han selv siger, norske Kongers Liv og Levnet efter Beretninger af Odd Kollson, en Sønnesøn af Hall fra Sida. Odd derved tog sin Kundskab af Thorger Alfraadskoll, som var en viis Mand og saa gammel, at han boede paa Midarnæs, da Hagen Jarl den Mægtige blev dræbt. Det vil derfor ikke kunne negtes, at det er et stærkt talende Indicium mod Sagnet's Troværdighed, at det ikke fandtes i hine Snorres ældgamle og paalidelige Kilder. Skulde vi antage, at Sunhilde virkelig er bleven dræbt i Danmark, da er det næsten utroligt, at en saa mærkelig Begivenhed ikke fortaltes eller erindredes paa Island. Den navnkundige og grumme Dronnings tragiske Endeligt maatte nødvendigviis have gjort et stærkt Indtryk paa alle Nordboer, og ikke mindst paa Islænderne, som ved Slægtskabs og Venkabs Baand vare knyttede til det Land, der var Stuepladsen for Sunhildes blodige Gjerninger.

— Hvad enten man selgelig vil troe, at Snorre har kendt Sagnet eller ikke, kan jeg dog ingenlunde frafalde min Mening: at Snorres Beretning om Sunhildes Flugt til Orkenøerne er rimeligere, end Theodoriks mistænkelige Fortælling om hendes Drab, der synes at være opstaaet i Norge, hvorfra den da først senere har naaet til Island.
